

Секція XI.
СУДОУСТРІЙ, ПРОКУРАТУРА
ТА АДВОКАТУРА

СТАЖ ЯК УМОВА НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА

Заборовський В.В.,

*к.ю.н., доцент кафедри цивільного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Однією із обов'язкових умов набуття особою статусу адвоката є наявність у неї стажу роботи в галузі права. В Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[1] вказується на необхідність наявності дворічного такого стажу, при цьому зазначається, що стаж роботи в галузі права – стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею повної вищої юридичної освіти. В рішенні Ради адвокатів України «Про затвердження роз'яснення з питань стажу роботи в галузі права для набуття особою права на заняття адвокатською діяльністю» [2] зазначається, що для здобуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні слід враховувати стаж роботи в галузі права після здобуття претендентом повної вищої юридичної освіти (вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, магістра та/або після отримання диплома спеціаліста, магістра). Ми розділяємо таку позицію українського законодавця, оскільки вона не допускає ситуації, на яку звертав увагу Р.Г. Мельниченко, коли студент четвертого курсу юридичного факультету ставав помічником адвоката, а «після закінчення вузу він вже набрав необхідний стаж для отримання статусу адвоката (2 роки) і може відразу після отримання диплома претендувати на отримання цього статусу» [3, с. 57]. І як вміло відмічав Л. Бардін : «Нерідко для студента стаж роботи за юридичною спеціальністю ставав як би самоціллю. Фактично ніякої допомоги адвокату він не чинив, ніяких знань не отримував, роботою за юридичною спеціальністю не займався» [4]. А такий стан речей не виправдовує мети існування умови щодо наявності у особи стажу в галузі права, яка полягає в от-

риманні поряд із здобутими теоретичними знаннями, ще й практичних знань і навичок, які є необхідними для подальшого самостійного здійснення такою собою адвокатської діяльності.

На жаль, в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» відсутній перелік посад за юридичною спеціальністю, стаж роботи на яких є необхідним для здобуття статусу адвоката. Такий перелік міститься в п. 6 Розділу 2 Порядку допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядку складення кваліфікаційного іспиту та методики оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні (нова редакція) [5]. Він включає в себе роботу на посадах: судді, прокурора, слідчого, нотаріуса; помічника адвоката, помічника судді або нотаріуса; юриста, юрисконсульта, головного юрисконсульта, начальника юридичного відділу; працівників науково-дослідних установ, науково-педагогічних або наукових працівників, що здійснюють навчання, виховання та професійну підготовку в професійно-технічних, вищих, або післядипломних навчальних закладах, роботу на посадах в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах, організаціях всіх форм власності та на інших посадах, які відповідно до закону вимагають наявності повної вищої освіти за спеціальністю правознавство/правоохоронна діяльність. Цим же пунктом закріплюється й порядок визначення стажу роботи в галузі права для фізичної особи-підприємця (зокрема, виходячи з документально підтверджених даних про наявність у особи права на здійснення підприємницької діяльності у сфері права). Все це вказує на закріплення лише примірного переліку робіт на посадах, які за загальним правилом вимагають наявності повної вищої освіти за спеціальністю правознавство/правоохоронна діяльність (за винятком фізичної особи-підприємця), стаж яких є необхідним для здобуття статусу адвоката. На нашу думку, такий стан речей далеко не завжди виправдовує вищевказаної мети існування умови щодо необхідності наявності у особи стажу в галузі права. Також слід звернути увагу й на те, що положення вказаного п. 6 певним чином не співпадають із нормами п. 2 цього ж Розділу 2, де йде мова і про спеціальність «міжнародне право». Крім цього, ми ставимо під сумнів збереження положення, за яким претендувати на здобуття статусу адвоката може й особа, яка здобула освіту за спеціальністю «правоохоронна діяльність».

На нашу думку, в даному випадку необхідно враховувати позицію тих законодавців, які виходять з вичерпної характеристики переліку робіт на посадах, стаж на яких дає право на здобуття особою стату-

су адвоката. Так, ст. 28 Закону Республіки Армeнія «Про адвокатуру» [6] передбачається, що в трудовий стаж за фахом юриста, необхідний для отримання ліцензії на адвокатську діяльність, входять робота або діяльність в якості: судді або прокурора; адвоката або стажиста адвоката; нотаріуса або слідчого; викладача в галузі права середніх спеціальних, вищих спеціальних і післявузівських спеціальних навчальних закладів, а також на посаді недержавного, державного органу або органу місцевого самоврядування чи організації, що вимагає вищої юридичної освіти. З подібних позицій виходить і російський законодавець, який в ч. 4 ст. 9 Федерального закону Російської Федерації «Про адвокатську діяльність і адвокатуру в Російській Федерації» [7] закріплює виключний перелік робіт за юридичною спеціальністю, стаж роботи на яких є необхідним для здобуття статусу адвоката. А саме робота в якості : судді, адвоката, помічника адвоката, нотаріуса та викладача юридичних дисциплін у професійних освітніх організаціях, освітніх організаціях вищої освіти і наукових організаціях. Також до даного переліку включається робота на посадах, що вимагають наявності вищої юридичної освіти в: муніципальних органах; органах Судового департаменту при Верховному Суді Російської Федерації; юридичних службах організацій, науково-дослідних установах; федеральних органах державної влади, органах державної влади суб'єктів Російської Федерації, інших державних органах, а також на посадах, що існували до прийняття чинної Конституції Російської Федерації в державних органах СРСР, РРФСР та Російської Федерації, які перебували на території Російської Федерації. Слід відмітити те, що визначений російським законодавцем такий перелік посад, на нашу думку, не безпідставно піддається критиці в юридичній літературі. Так, О.М. Калачьова на підставі аналізу такого переліку доходять до висновку про те, що дворічний стаж роботи на певних посадах (наприклад, в юридичних службах організацій або в науково-дослідних установах) дозволяє стверджувати, що такі особи «могли і не набути навичок роботи в суді чи правоохоронних органах» [8, с. 220].

Потрібно звернути увагу на те, що ще в Заснуваннях судових установлень від 1864 року (ст. 354) [9], для претендента у присяжні повірені, крім вимоги про наявність освіти ставилася і вимога про проходження ним судової практики протягом п'яти років під керівництвом присяжного повіреного як його помічника. Проте в якості альтернативи до даної практики розглядалася служба не менше п'яти років по судовому відомству на таких посадах, при здійсненні яких можна було набути практичні навички у здійсненні судових справ.

Висновки. Враховуючи вказане, ми вважаємо, що в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» має бути закріплений чіткий перелік посад у сфері права, стаж роботи на яких є необхідним для здобуття статусу адвоката (зокрема, на посадах судді, нотаріуса, їх помічників, помічника адвоката, в органах досудового розслідування тощо). Основним критерієм формування даного переліку повинна бути саме мета закріплення в законодавстві вимоги про наявність у претендента на здобуття статусу адвоката відповідного стажу, а саме отримання поряд із здобутими теоретичними знаннями, ще й практичних знань і навичок, які є необхідними для подальшого самостійного здійснення такою собою адвокатської діяльності. Виходячи саме з цієї мети, ми не розділяємо й положення українського законодавства, за яким вимога про наявність відповідного стажу є обов'язковою та безальтернативною умовою для здобуття особою статусу адвоката. Ми вважаємо, що у вищевказаному Законі має бути закріплена норма, за якою у випадку, якщо у особи нема відповідно стажу, то така особа має право на альтернативний спосіб здобуття статусу адвоката, а саме шляхом проходження стажування, але не менше ніж протягом трьох років.

Література:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.
2. Про затвердження роз'яснення з питань стажу роботи в галузі права для набуття особою права на заняття адвокатською діяльністю [Електронний ресурс]. – Рішення Ради адвокатів України № 106 від 25 вересня 2015 року. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2015.09.25-rishennya-106.pdf>
3. Мельниченко Р.Г. Адвокатура России и зарубежных стран: учебник для вузов / Р.Г. Мельниченко. – Волгоград: Издательство «ПринТерра», 2007. – 200 с.
4. Бардин Л. О новациях с пристрастием (или к вопросу о некоторых проблемах законодательного регулирования адвокатской деятельности) [Электронный ресурс] / Л. Бардин // Бизнес-адвокат. – 2005. – № 5. – Режим доступа: <http://www.bestlawyers.ru/php/news/newsnew.phtml?id=370&idnew=15648&start=0>
5. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на

- заняття адвокатською діяльністю в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс], затверджено рішенням Ради адвокатів України від 17 грудня 2013 року № 270. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/poryadki/2015.09.25-poryadok-104.pdf>
6. Об адвокатуре [Электронный ресурс]: Закон Республики Армения от 14 декабря 2004 года. – Режим доступа: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=2255&lang=rus>
 7. Об адвокатской деятельности и адвокатуре Российской Федерации : Федеральный закон от 31 мая 2002 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства РФ. – 2002. – № 23. – Ст. 2102.
 8. Калачева Е.Н. Требования к адвокатам, оказывающим правовую помощь несовершеннолетним / Е.Н. Калачева // Пробелы в российском законодательстве. – 2011. – № 5. – С. 219-222.
 9. Учреждение судебных установлений 1864 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3450/>